

Brefs entretiens avec des hommes hideux – 22 types de solitude

YANA ROSS /
SCHAUSPIELHAUS
ZÜRICH

Pornografie,
zinloosheid en
leegte

Johan Thielemans

Gezien op 13 april 2023
Théâtre National

In 1999 verscheen 'Korte gesprekken met afgrijselijke mannen' van de Amerikaanse cult-auteur David Foster Wallace (1962-2008). De Amerikaans-Litouwse regisseuse Yana Ross bewerkt een selectie van die teksten tot een toneelstuk bij Schauspielhaus Zürich. Ze koos voor de verhalen die het armzalige seksleven van mannen en vrouwen belichten. Deze afdaling in de seksuele hel is soms geestig, vaak wrang en diep pessimistisch. Maar het levert een spetterende theateravond op.

28 APRIL 2023

Ross laat het publiek via het podium de zaal betreden. Je loopt er door een kraakwit, Californisch huis, een ontwerp van Karolien De Schepper en Christophe Engels, waar twee naakte mensen seks bedrijven. Het is een stukje pornografie: mechanische lust zonder liefde. De toon is gezet voor de rest van de voorstelling. Het lichaam staat centraal met veel aandacht voor zowel de penis, de vagina als de aars.

Terwijl we de zaal in wandelen passeren we een man die half buiten westen op de grond ligt. Hij prevelt zinnen waar ik 'the meaning of life' uit oppik. Dat is wellicht dé vraag van deze voorstelling over treurige lust en onafwendbare aftakeling.

In de eerste scène die volgt beschrijft een vrouw (Ilknur Bahadir) tot in detail de functie van haar vader, een toiletbediende. Er volgen nu verschillende korte scènes, vol zielige mannen en vrouwen. Het schamele seksleven van de man is het onderliggende thema. Het gaat voortdurend over lust, nooit over liefde. Ross situeert de actie duidelijk in de Verenigde Staten. De personages zijn wat belachelijke cowboys, voorbeelden van wat nu 'toxische mannelijkheid' heet. Maar ze weten wel hoe ze countrymuziek, de muziek van rechts Amerika, moeten zingen en spelen op gitaar en contrabas. Voor Ross is dat een toonbeeld van de valse Amerikaanse naïviteit.

De sekswerkster Katie Pears, die we al bij de aanvang van het stuk aan het werk zagen, komt het publiek vervolgens een paar keer onderhouden over seksuele technieken. Ze doet alsof ze doceert: een beetje plagerig en stout schuwt ze geen detail. Later zal ze haar kunsten tonen tijdens een striptease, onder het ongeïnteresseerde oog van een man en zijn vrouw: de povere macht van de sekswerker.

In een televisiedebat rond het thema 'wat vrouwen wensen', zitten een paar cowboys te praten over hun ervaringen, terwijl ze niet merken hoe bronstig de gespreksleidster is (een uiterst wulpse Lena Schwartz). Ze wordt steeds bronstiger en probeert zichzelf te bevredigen met alles wat er in de studio staat, tot en met een opgezette bizon toe. Hier blijkt hoe ironisch Ross kijkt naar de relatie man-vrouw: op de levenslust van de vrouw hebben de bazelende mannen geen antwoord.

De Shoa staat dan pal naast een brutale mishandeling van een meisje

Deze schijnbaar vrolijke voorstelling verwordt zo langzamerhand tot een lange beschouwing over een onderliggende treurnis en leegte. De totale verschrikking wordt bereikt, wanneer de tekst op een subversieve manier over verkrachting begint te praten. De Shoa staat dan pal naast een brutale mishandeling van een meisje.

Op de vraag hoe zoveel wreedheid mogelijk is, vertelt Urs Peter Haller (een schitterende, subtiele acteur) dat het er op aankomt om iemand van alle menselijkheid te ontdoen, tot je die persoon ziet als een ding. Dan is alles mogelijk, zo heeft een overlever van de concentratiekampen uitgelegd. Rond een groepsverkrachting – waarbij ons geen gruwelijk detail bespaard blijft – vraagt de verteller zich af wat dit voorval voor het meisje betekent. Het besluit is dat we dat niet goed weten, maar dat het wel mogelijk is dat het meisje iets ervaart, waardoor ze een andere persoon wordt.

Twee acteurs (Urs Peter Halter en Michael Neuenschwander) uiten deze pervers positieve gedachte met een grote, sobere koelheid. Neuenschwander voegt daar een pover tapdانسje aan toe. Het is alsof geen van beiden een morele betekenis vastknoopt aan het voorval. Het zijn mannelijke bespiegelingen over de wreedheid jegens vrouwen, een gesprek voorbij goed en kwaad.

De voorstelling sluit af met een aangrijpend beeld van een oude, incontinent man. Daar leidt al deze lichamelijke activiteit uiteindelijk toe. De zwakke mens kent een zielig einde. In het allerlaatste beeld strompelt de hele cast, oud en zwak nu, naar voor. Ze vinden nog juist de kracht om 'fuck you' te zeggen. 'Brefs entretiens avec des hommes hideux – 22 types de solitude' hangt zo een beeld op van zelfhaat en eenzaamheid, de grondtoon in het oeuvre van David Foster Wallace. Geen wonder dat de schrijver uit dat droeve leven is gestapt.

Yana Ross heeft voor een vorm gekozen die sterk aan Frank Castorf doet denken: een huis, kamers en live video. Ze beschikt over een uitgelezen groep vertolkers. Of ze 22 vormen van eenzaamheid belichamen weet ik niet, maar met een groot gemak schakelen de spelers over van het ene naar het andere personage. Hun tekstzegging getuigt van een bijzonder zuiver aanvoelen. Al zijn de woorden en acties (zeker van X actrice Katie Pears) scabreus, toch wordt de stof met een belangrijke afstand benaderd.

Je kan dit een schandalig stuk vinden, maar de algemene, diep trieste sfeer overstijgt dat aspect van de concrete handelingen. Wellicht krijg je toch een antwoord op de vraag naar de betekenis van het leven. Alles getuigt zeker en vast van een totale ontgoocheling. En of de mannen de vrouwen slecht behandelen is dan uiteindelijk niet het belangrijkste. Je komt zwaarmoedig buiten omdat Yana Ross existentiële vragen stelt. Er blijft vooral de volstrekte zinloosheid en leegte over. Dat blijkt het antwoord op de eerste vraag van de avond. Sterk theater, dus.